

Libor Ansorge, Jiří Kratochvíl

POPIS ŠABLONY ČSN ISO 690:2011 V JAZYCE CSL PRO CITAČNÍ MANAŽER ZOTERO

A Description of the Template ISO 690:2011 in the CSL Language for the Reference Manager Zotero

Recenzenti:

Ing. Václav Jansa

PhDr. Linda Jansová, PhD.

Abstrakt:

Necitování zdrojů použitých ve vlastní práci je považováno za porušení citační etiky a především je v rozporu s autorským zákonem. Ve světě existuje řada citačních stylů, jejichž množství se odvíjí od různých požadavků jednotlivých vydavatelů. V takovéto situaci autorům usnadňují citování různé citační manažery, z nichž některé využívají jazyk Citation Style Language (CSL). Jedním z nich je i aplikace Zotero, pro kterou je v současnosti optimalizována šablona citační normy ČSN ISO 690, jež je v českém univerzitním prostředí často doporučována k citování v kvalifikačních pracích.

CSL je otevřený, volně dostupný programovací jazyk vystavěný na základech XML, jehož prostřednictvím lze automatizovaně formátovat citace v textu a bibliografické citace nezávisle na formátu dokumentů. Šablona citačního stylu v CSL má konkrétně stanovenou strukturu tvořenou úvodní deklarací XML a kořenovým elementem `<style>` obsahujícím vnořené elementy `<info>`, `<locale>`, `<macro>`, `<citation>` a `<bibliography>`. Element `<info>` obsahuje metadata o citačním stylu a minimálně elementy `<title>`, `<id>`, `<updated>` a `<link>`. Jazykové a místní nastavení stylu se tvoří elementem `<style>` odkazujícím na příslušný lokalizační soubor nebo pomocí elementu `<locale>` obsahujícím definice potřebných termínů a dat. Prostřednictvím elementu `<macro>` lze vytvářet složitá třídící a formátovací pravidla definující například pořadí jmen a příjmení v údajích o autorech/editorech. Element `<citation>` slouží k nastavení podoby citací v textu, zatímco element `<bibliography>` upravuje řazení bibliografických citací v soupise literatury. Vykreslovacími elementy `<text>`, `<date>`, `<number>`, `<names>`, `<label>`, `<group>` a `<choose>` se upravuje formát citace a řazení údajů v bibliografické citaci.

Přes jistá omezení (např. nemožnost uvést ISMN, copyright, přibližné datum vydání nebo čas zobrazení online dokumentu) představují CSL a citační manažer Zotero silný nástroj na tvorbu šablon maximálně odpovídajících požadavkům příslušného citačního stylu. V současnosti pokračuje optimalizace šablon ISO 690 pro méně obvyklé dokumenty typu rukopisy, zvukové a filmové nahrávky, mapy apod.

Klíčová slova: citování, citační etika, citační manažer, ISO 690, Citation Style Language, publikační etika, šablona stylu, Zotero

Abstract:

Failure to cite information sources used in a scientific paper is considered a violation of publication ethics and copyright. Many citation styles exist due to the different requirements of publishers. For this reason, authors have at their disposal various helpful tools in the form of reference managers to facilitate citation. Some of these reference managers use Citation Style Language (CSL). One of them is Zotero for which we optimized a CSL template for citation style ISO 690 because this style is often recommended to Czech university students writing their theses. CSL is an open and freely available programming language which is based on the markup language XML

and which makes it possible to automatically format citations and bibliographic references according to a specific citation style.

The CSL template has a specifically defined structure consisting of the XML declaration and the root element <style> containing nested elements <info>, <locale>, <macro>, <citation> and <bibliography>. Element <info> contains metadata about the citation style and requires at least the elements <title>, <id>, <updated> and <link>. Language and regional options are defined by element <style> referring to the appropriate localization file or by element <locale> including necessary terms and data. Complex sorting and formatting rules defining, for example, the order of authors'/editors' first and last names can be created by the element <macro>. Element <citation> is used to specify the formatting of citations in the text, while the element <bibliography> regulates the type of bibliographic references in the reference list. Render elements <text>, <date>, <number>, <names>, <label>, <group> and <choose> are used to adjust the format of citation and to sort data elements in the bibliographic reference.

Despite some limitations (e.g. inability to state ISMN, copyright date, approximate release date or time of viewing of an online document) CSL and reference manager Zotero are powerful tools for creating templates which fully comply to the specific citation style requirements. At the present, optimization of ISO 690 continues for less often used types of documents such as manuscripts, audio and film recordings, maps etc.

Keywords: citing, citation ethics, reference manager, ISO 690, Citation Style Language, publication ethics, citation style template, Zotero

1 Příčiny potřeby citačních manažerů při citování

Nedílnou součástí odborného textu napříč všemi vědními disciplínami jsou odkazy na dříve publikovaná díla, jimiž autoři zasazují svůj výzkum do kontextu předchozích publikovaných výsledků obdobných výzkumů, podporují a potvrzují své vlastní závěry, jsou jim podkladem pro vedení polemiky nebo jsou přímo podstatou shrnující práce, jako jsou články typu review^{1,2,3}. V praxi se tyto odkazy na jiné zdroje realizují prostřednictvím doslovných citátů (popř. se užívá pojem *citace*), což jsou doslovně převzaté části textu, nebo parafrází, jak jsou označovány vlastními slovy přeformulované myšlenky převzaté z jiného zdroje informací^{4,5,6}. Ať se jedná o doslovný citát (dále jen citát) nebo o parafrázi, každý autor je povinen takto převzaté myšlenky z jiného díla (i kdyby se jednalo o jeho vlastní) řádně citovat, tj. opatřit je citacemi odkazujícími na bibliografickou citaci obsahující dostatečný počet údajů o citovaném díle, s nimiž bude čtenář schopen jednoznačně identifikovat citovaný zdroj informací.

Povinnost řádně citovat použité zdroje totiž autorovi ukládá nejen tzv. autorský zákon (jmenovitě § 31 zákona č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů), ale i v akademickém prostředí zaběhnutá pravidla publikační etiky. Mezi

¹ ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia, 1997, s. 196.

² KATUŠČÁK, Dušan, Barbora DROBÍKOVÁ a Richard PAPIK. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce*. 1. české vyd. Nitra: Enigma, 2008, s. 54-55.

³ MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Ján FINDRA. *Akademická příručka*. 1. české upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, s. 32-33.

⁴ ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia, 1997, s. 196-209.

⁵ KATUŠČÁK, Dušan, Barbora DROBÍKOVÁ a Richard PAPIK. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce*. 1. české vyd. Nitra: Enigma, 2008, s. 52-53.

⁶ MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Ján FINDRA. *Akademická příručka*. 1. české upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, s. 216-218

tato pravidla patří zejména citlivé zveřejňování výsledků klinických pokusů, zachování anonymity v nich zúčastněných osob, zodpovědnost za publikování nesprávných zjištění, totožné publikování již dříve vydané práce, vyvarování se falšování výsledků výzkumu a v neposlední řadě, a to především, vytváření plagiátu, za nějž se považuje publikování cizích myšlenek pod vlastním jménem bez ohledu na jejich rozsah^{7,8}.

V návaznosti na výše uvedené musí autor při psaní odborného textu řešit otázku, podle jakého citačního stylu má citovat. Citační styl obsahuje pokyny stanovující podobu citací v textu a bibliografických citací v soupisu literatury včetně instrukcí, jak postupovat například při citování díla s jedním nebo více autory, publikace s více názvy, vydavateli apod. Součástí těchto pravidel je i vysvětlení citační metody stanovující způsob uvádění citací a bibliografických citací. Zatímco citační metoda author-date spočívá v uvádění příjmení autora a roku vydání jako citace v textu s tím, že soupis literatury je řazen abecedně a v něm uvedené bibliografické citace začínají údaji o autorech a roku vydání, citation-sequence používá jako citace čísla, která jsou uváděna v pořadí, jak jsou jednotlivé zdroje informací citovány, čemuž pak odpovídá i řazení bibliografických citací v soupisu literatury⁹. Vedle těchto dvou citačních metod pak existuje metoda citation-name (někdy rovněž označována jako author-number)¹⁰, která kombinuje předchozí dvě metody, neboť soupis literatury je řazen abecedně a číslo každé bibliografické citace plní funkci citace v textu. V neposlední řadě se lze setkat i s metodou průběžných poznámek pod čarou, která může být jak ve variantě použité v tomto článku, tj. bibliografické citace jsou pod čarou i na konci textu, tak i ve variantě bez závěrečného soupisu literatury¹¹. Méně obvyklá je metoda author-title¹² spočívající v užití příjmení prvního autora a max. tří slov z názvu díla jako citace v textu, např. (McMurry, *Fundamentals*) pro McMurry, John. *Fundamentals of organic chemistry*. 4th ed. Pacific Grove: Brooks/Cole publishing company, 1998. Není žádnou výjimkou i to, že v rámci jednoho citačního stylu je užíváno více citačních metod, jako je tomu u stylů ACS¹³, CSE¹⁴, Chicago¹⁵ či ISO 690¹⁶.

Jednotliví autoři – bez ohledu na to, zdali píšou kvalifikační práci nebo vědecký článek – se musejí seznámit s citačními pokyny instituce, pro niž text píšou. Protože kromě výše jmenovaných citačních stylů existují další (jejich přehled včetně výtahu základních pokynů viz *Metodika tvorby bibliografických citací*¹⁷), které byly vytvořeny různými vědeckými společnostmi, a jednotliví vydavatelé ve svých časopisech upřednostňují svá vlastní specifická citační pravidla. Tato situace

⁷ MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Ján FINDRA. *Akademická příručka*. 1. české upr. vyd. Martin: Osveta, 2006, s. 279-286

⁸ ŠESTÁK, Zdeněk. *Jak psát a přednášet o vědě*. Praha: Academia, c2000, s. 97-98.

⁹ RABINOWITZ, Harold a Suzanne VOGEL, ed. *The Manual of Scientific Style: A Guide for Authors, Editors, and Researchers*. Amsterdam: Elsevier, c2009, s. 264-266.

¹⁰ RITTER, R. M., ed. *The Oxford Style Manual*. Oxford: Oxford University Press, c2003, s. 573.

¹¹ LIPSON, Charles. *Cite Right: A Quick Guide to Citation Styles—MLA, APA, Chicago, the Sciences, Professions, and More*. Chicago: The University of Chicago Press, 2006, s. 6-7.

¹² RITTER, R. M., ed. *The Oxford Style Manual*. Oxford: Oxford University Press, c2003, s. 564-565.

¹³ COGHILL, Anne M. a Lorrin R. GARSON, ed. *The ACS style guide: effective communication of scientific information*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 0-8412-3999-1.

¹⁴ STYLE MANUAL COMMITTEE, COUNCIL OF SCIENCE EDITORS. *Scientific style and format: the CSE manual for authors, editors, and publishers*. 7. vyd. Reston: Council of Science Editors, 2006. ISBN 0-9779665-0-X.

¹⁵ UNIVERSITY OF CHICAGO. *The Chicago manual of style*. 15. vyd. Chicago: University of Chicago Press, 2003. ISBN 0-226-10403-6

¹⁶ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690 (010197)*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011.

¹⁷ KRATOCHVÍL, Jiří, Petr SEJK, Věra ELIÁŠOVÁ a Marek STEHLÍK. *Metodika tvorby bibliografických citací* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/?id=954043>

vede k existenci velkého množství rozdílných citačních pokynů. Ačkoliv jsou snahy unifikovat pravidla prostřednictvím mezinárodní normy, jako je tomu v případě normy ISO 690:2010, jejímž českým překladem je ČSN ISO 690:2011¹⁸ (dále jen ISO 690), nebo prostřednictvím národních norem jako je americká ANSI/NISO Z39.29-2005 Bibliographic References, nebo oborových norem jako je citační styl NLM vzniklý dohodou vydavatelů biomedicínských časopisů¹⁹, zůstává faktem, že řada časopisů si buď vytváří vlastní zcela originální citační pokyny, nebo využívá s vybranými úpravami již ty existující a lze jen těžko očekávat, že se v této oblasti něco změní. Tuto situaci lze doložit ilustračními příklady ze zahraničí i Česka: 1) ačkoliv citační styl NLM vznikl dohodou již v 70. letech minulého století a nařizuje psát název a číslo ročníku normálním typem písma, mají se tyto údaje podle pokynu časopisu *The Lancet* (v roce 2011 s druhým nejvyšším impact factorem v oblasti všeobecného a vnitřního lékařství) psát kurzívou (název) a tučným typem písma (ročník)²⁰, 2) časopis *Česká stomatologie* nařizuje citovat podle ISO 690, přičemž upravuje podobu bibliografických citací například oddělováním autorských údajů od názvových dvojtečkou²¹.

V důsledku popsaného stavu je pro autory publikující u různých vydavatelů problematické orientovat se v jednotlivých pokynech, které doporučují různé citační metody a drobné formální úpravy v podobě citací a bibliografických citací. V této situaci je autorům výraznou pomůckou citační manažer umožňující systémové získávání a třídění bibliografických záznamů a jejich vkládání do dokumentů běžně užívaných textových editorů typu MS Word, LibreOffice nebo Apache OpenOffice²². V akademickém prostředí se autoři nejčastěji mohou setkat s citačními manažery EndNote, EndNoteWeb, RefWorks a Zotero. Z dosavadních srovnání^{23,24,25} vyplývá, že uživatelsky nejpřívětivější aplikací je Zotero, protože a) je dostupná zdarma, b) při vkládání citací do textu nevyžaduje připojení k internetu, c) je kompatibilní jak s MS Word, tak i zdarma dostupnými kancelářskými softwary LibreOffice nebo Apache OpenOffice a d) skýtá pokročilým uživatelům možnost vytvářet vlastní citační styly. V neposlední řadě je výhodou Zotera možnost využití autory z různých institucí, kteří spolu píšou text a kteří tak nemusí řešit, že každá z jejich institucí má předplacenu licenci jiného citačního manažeru.

¹⁸ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690 (010197)*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011

¹⁹ INTERNATIONAL COMMITTEE OF MEDICAL JOURNAL EDITORS. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. *British medical journal*. 1991, roč. 302, č. 6772, s. 338–341

²⁰ ELSEVIER LIMITED. Formatting guidelines. *TheLancet.com* [online]. c2013 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.thelancet.com/lancet-information-for-authors/formatting-guidelines>

²¹ REDAKCE ČASOPISŮ ČESKÁ STOMATOLOGIE A PRAKTICKÉ ZUBNÍ LÉKAŘSTVÍ. Pokyny pro autory a recenzenty: Pokyny pro autory článků zveřejňovaných v časopisech *Česká stomatologie* a *Praktické zubní lékařství*. *Česká stomatologie* [online]. 1. leden 2013 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.prolekare.cz/ceska-stomatologie-pokyny>

²² MULDROW, J. a S. YODER. Out of cite! How reference managers are taking research to the next level. *PS - Political Science and Politics* [online]. 2009, roč. 42, č. 1, s. 167–172. ISSN 1049-0965. Dostupné z: doi:10.1017/S1049096509090337

²³ COAR, Jaekea T. a Jeanne P. SEWELL. Zotero: Harnessing the Power of a Personal Bibliographic Manager. *Nurse Educator* [online]. 2010, roč. 35, č. 5, s. 205–207. ISSN 0363-3624. Dostupné z: doi:10.1097/NNE.0b013e3181ed81e4

²⁴ MULDROW, J. a S. YODER. Out of cite! How reference managers are taking research to the next level. *PS - Political Science and Politics* [online]. 2009, roč. 42, č. 1, s. 167–172. ISSN 1049-0965. Dostupné z: doi:10.1017/S1049096509090337

²⁵ CORDÓN-GARCÍA, J., H. MARTÍN-RODERO a J. ALONSO-ARÉVALO. Gestores de referencias de última generación: Análisis comparativo de RefWorks, EndNote Web y Zotero. *Profesional de la Información* [online]. 2009, roč. 18, č. 4, s. 445–454. ISSN 1386-6710. Dostupné z: doi:10.3145/epi.2009.jul.14

Na tomto místě je třeba přiznat, že aplikace EndNote rovněž nevyžaduje při vkládání citací do textu připojení k internetu a je kompatibilní se zdarma dostupným kancelářským softwarem, a to Apache OpenOffice. Nevýhodou aplikace EndNote je však její cena a – stejně jako je tomu u citačních manažerů EndNoteWeb a RefWorks – závislost uživatele na vývojářích těchto aplikací co do dostupné nabídky citačních stylů. Totiž zatímco uživatelé manažerů EndNote, EndNoteWeb a RefWorks jsou závislí na tom, jaké citační styly a v jaké podobě je vývojáři do těchto aplikací implementovali, v případě manažeru Zotero mohou uživatelé vytvářet nové styly sami, jsou-li schopni programovat v jazyce CSL²⁶ (Citation Style Language) a vytvořit nebo opravit zdrojový kód šablony požadovaného citačního stylu, který bude validní vůči požadovanému schématu CSL²⁷. Pro úplnost doplníme, že obdobou Zotero je i citační manažer Mendeley, který však stále používá CSL 1.0²⁸, zatímco Zotero využívá již verzi 1.0.1²⁹, jež je více flexibilní a tudíž vhodnější pro vytváření nových citačních stylů.

Pochopitelně existuje řada dalších citačních manažerů, avšak cílem tohoto článku není jejich srovnávání, nýbrž představení jazyka CSL a ukázka jeho aplikace při vývoji šablon pro citační styly, aby i méně zkušený uživatel se v něm zorientoval a byl schopen upravovat nebo vytvářet citační styly pro aplikaci Zotero. Proto je cílem tohoto textu popis struktury CSL na příkladech citačního stylu ISO 690 (citační metoda author-date), aby výsledný zdrojový kód splňoval kritéria validity vůči požadované struktuře CSL a zároveň aby odpovídal požadavkům příslušného citačního stylu.

2 Vývoj šablony citačního stylu pro ČSN ISO 690:2011

Citační styl ISO 690 byl zvolen proto, že se jedná v českém prostředí o značně rozšířenou a doporučenou citační normu pro citování v kvalifikačních pracích. Původní české jazykové mutace šablony ISO 690 vytvořené v dubnu 2012 PhDr. Petrem Novotným z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze byly v květnu 2012 nahrazeny šablonami, které Jiří Kratochvíl vytvořil úpravou anglické jazykové mutace. Současná podoba zdrojového kódu je výsledkem úsilí Libora Ansorgeho, který jeho správné fungování konzultuje s Jiřím Kratochvílem. Pro kontrolu správného zobrazování citací a bibliografických citací v souladu s ISO 690 bylo připraveno několik testovacích souborů s příklady citování různých typů dokumentů (tištěné a elektronické monografie, příspěvky ve sborníku, časopisecké články, kvalifikační práce apod.). Vzorem pro kontrolu správného citování je původní český překlad normy ISO 690³⁰, případně byly použity příklady z některých výkladů normy^{31,32}. Prvotním cílem bylo upravit kód pro správné vytváření bibliografických citací knih,

²⁶ *CitationStyles.org: The Citation Style Language - open and free citation styles* [online]. [2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://citationstyles.org/>

²⁷ ROY ROSENZWEIG CENTER FOR HISTORY AND NEW MEDIA. *Editing CSL Styles - Step-by-step Guide. Zotero* [online]. [Fairfax]: Center for History and New Media at George Mason University, 2013 [vid. 14. dubna 2013]. Dostupné z: https://www.zotero.org/support/dev/citation_styles/style_editing_step-by-step

²⁸ MENDELEY. *Adding new citation styles to Mendeley Desktop. Mendeley Support Portal* [online]. [San Francisco]: Assistly, [2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://support.mendeley.com/customer/portal/articles/169935-adding-new-citation-styles-to-mendeley-desktop>

²⁹ *Zotero Style Repository* [online]. [Fairfax]: Center for History and New Media at George Mason University, [2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.zotero.org/styles/>

³⁰ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, březen 2011.

³¹ KRATOCHVÍL, Jiří, Petr SEJK, Věra ELIÁŠOVÁ a Marek STEHLÍK. *Metodika tvorby bibliografických citací* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/?id=954043>

sborníků (včetně příspěvků v nich), článků v periodikách, kvalifikačních prací a webových stránek jako nejčastěji citovaných dokumentů ve vysokoškolských pracích. V současnosti je plánována úprava kódu šablony pro další typy dokumentů, jako jsou například díla audiovizuální, filmová, ale i rukopisy, elektronická komunikace (e-mail, diskusní fóra, chatovací místnosti apod.) apod.

Vlastní průběh úpravy šablony do její aktuální podoby proběhl ve třech etapách:

1. Úprava údajů v bibliografické citaci v souladu s normou, zejména doplnění údajů chybějících v původní anglické šabloně (např. ISSN, překladatel apod.).
2. Nastavení správného zobrazování interpunkce mezi údaji v bibliografické citaci.
3. Vyčištění a optimalizace kódu šablony, tj. zejména definování oddělovačů mezi jednotlivými položkami bibliografické citace pomocí elementu `<group>` namísto suffixů a prefixů ve spojení s elementem `<choose>`, dále pak doplnění některých rozhodovacích kroků pro správné zobrazení údajů apod.

3 Představení jazyka CSL

CSL je otevřený, volně dostupný programovací jazyk vystavěný na základech XML, jehož prostřednictvím lze automatizovaně formátovat citace v textu a bibliografické citace nezávisle na formátu dokumentů. Autorem původní myšlenky CSL je profesor Bruce D'Arcus z Miami University of Ohio, který jej vytvořil při psaní své knihy kvůli usnadnění citování v ní³³ a referoval o něm na svém blogu v srpnu 2004 (byť jej tehdy ještě nenazýval CSL)³⁴.

Původně byl CSL implementován do kancelářského balíku Apache OpenOffice, ale populárním se stal v roce 2006 až s první verzí citačního manažeru Zotero³⁵. V současnosti je CSL využíván i v dalších aplikacích, jako jsou nástroje pro správu informačních zdrojů Zotero, Mendeley, Colwiz, Crossref, Docear, Papers, pro sdílení záložek a bibliografických citací BibSonomy, pro převod formátů Pandoc, pro správu PDF souborů Qiqqa, nebo rozšíření systémů pro správu obsahu (content management systems - CMS) typu Drupal, Jekyll či WordPress.

Otevřenost a univerzálnost jazyka CSL stejně jako jeho využitelnost ve vícero aplikacích jsou nespornými výhodami oproti proprietárnímu softwaru, u něhož je co do nabídky citačních stylů uživatel závislý na jeho tvůrci. V případě jazyka CSL má uživatel naopak díky možnosti vytvářet si vlastní citační styly mnohem rozsáhlejší možnosti využití jím používaných nástrojů. Svědčí o tom i množství citačních stylů, které jsou v současnosti v jazyce CSL dostupné a kterých k 1. květnu 2013 bylo v seznamu stylů (<http://www.zotero.org/styles>) celkem 6 376. Na tomto místě je třeba upozornit, že některé styly jsou ve více variantách (např. styl ISO 690 byl v uvedený den dostupný v 11 variantách či jazykových mutacích) a že ze zmíněného počtu stylů bylo ve vzpomínutý den 818

³² FIRSTOVÁ, Zdeňka. *Nová citační norma ČSN ISO 690:2011 (česká verze ISO 690:2010): Bibliografické citace – podrobný návod, jak citovat literaturu a prameny, s českými příklady* [online]. [Plzeň: Univerzitní knihovna ZČU v Plzni, 2011] [vid. 6. prosince 2012]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/novaiso690/>.

³³ [GUNN, William]. One on one with Bruce D'Arcus, creator of the community-driven Citation Style Language. *Mendeley Blog* [online]. London: Mendeley, 2010 [vid. 4. září 2012]. Dostupné z: <http://blog.mendeley.com/academic-features/one-on-one-with-bruce-darcus-creator-of-the-community-driven-citation-style-language/>

³⁴ [D'ARCUS, Bruce]. Processing Citations. *Darcusblog: geek tools and scholar* [online]. B.m., 2004 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: <http://community.muohio.edu/blogs/darcus/archives/2004/08/13/processing-citations>

³⁵ FENNER, Martin. Citation Style Language: An Interview with Rintze Zelle and Ian Mulvany. *Gobbledygook* [online]. [San Francisco]: The Public Library of Science, 2010 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: <http://blogs.plos.org/mfenner/2010/09/24/citation-style-language-an-interview-with-rintze-zelle-and-ian-mulvany/>

tzv. nezávislých (unique nebo independent-parent). Rozdíl mezi celkovým počtem stylů a počtem těch nezávislých souvisí s tím, že řada citačních stylů je totožná, neboť ne jeden vydavatel vyžaduje stejný způsob citování ve všech svých časopisech. V důsledku toho je sice v repozitáři Zotero pro snadnější orientaci uživatelů vyjmenováno 6 376 stylů pod názvy časopisů nebo jejich vydavatelů, ale ve skutečnosti 5 558 z nich obsahuje ve svém zdrojovém kódu odkaz na nezávislý styl. Například šablona citačního stylu časopisu Vodohospodářské technicko-ekonomické informace obsahuje element `<link href="http://www.zotero.org/styles/iso690-author-date-cs" rel="independent-parent"/>` odkazující na původní (*independent-parent*) šablonu ISO 690 author-date s kompletním nastavením stylu. V praxi to znamená, že uživatel si v seznamu nalezne požadovaný styl a ten si nainstaluje do aplikace Zotero, aniž by jej muselo zajímat, že instalovaný zdrojový kód ve skutečnosti odkazuje na zdrojový kód totožného stylu pro jiný časopis, jiného vydavatele apod. Samotným programátorům, kteří opravují styl využívaný vícero časopisy, usnadňuje toto odkazování práci, neboť provedená úprava se automaticky projeví u všech závislých (respektive dceřiných) stylů.

Jistě lze namítnout, že vzhledem k tomu, že drtivá většina stylů v jazyce CSL je pod licencí Creative Commons Attribution-ShareAlike³⁶, může v podstatě kdokoli do CSL zasáhnout a zapříčinit nesprávné zobrazování citací a bibliografických citací. Pokud se jedná o strukturu zdrojového kódu, je riziko poškození eliminováno požadavkem na validaci (kontrolu správnosti zdrojového kódu) před jeho vložení na portál GitHub. Výše zmíněný seznam stylů na webu Zotero je totiž uživatelsky přívětivým rozhraním vlastního repozitáře stylů určeným pro uživatele tohoto citačního manažeru, avšak přidání nového stylu či úpravy šablon jednotlivých stylů se provádí na portále GitHub³⁷. Zájemci o úpravu existujícího stylu nebo vytvoření nového stylu napíší buď přímo v jazyce CSL, nebo pomocí editoru WYSIWYG³⁸ zdrojový kód, který podle doporučení³⁹ zvalidují na portále GitHub^{40,41} a až v případě kladného výsledku navrhnou požadované změny. Návrh změn poté ověří některý ze správců repozitáře stylů na portále GitHub a při kladném vyhodnocení jej zveřejní všem uživatelům. Pochopitelně tento proces – a to je třeba přiznat – neřeší případné zobrazování citací a bibliografických citací v rozporu se skutečnými požadavky příslušného citačního stylu v důsledku nesprávného nastavení kódu CSL.

³⁶ CREATIVE COMMONS. *About The Licenses* [online]. Mountain View: Creative Commons, [2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://creativecommons.org/licenses/>

³⁷ GITHUB. *Citation-style-language / styles*. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/styles>

³⁸ RIDOUT, Steve. *One year later... CSL Editor Development Blog: Collaboration between Columbia University Libraries and Mendeley* [online]. B.m., 2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://csleditor.wordpress.com/>

³⁹ ROY ROSENZWEIG CENTER FOR HISTORY AND NEW MEDIA. *Citation Styles. Zotero* [online]. [Fairfax]: Center for History and New Media at George Mason University, 2013 [vid. 14. dubna 2013]. Dostupné z: https://www.zotero.org/support/dev/citation_styles

⁴⁰ GITHUB. *Citation-style-language / styles: Submitting Styles*. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/styles/blob/master/CONTRIBUTING.md>

⁴¹ ZELLE, Rintze M. *Citation-style-language / styles: Validation*. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, 2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/styles/wiki/Validation>

4 Struktura jazyka CSL

Zdrojový kód nezávislého stylu má konkrétně stanovenou strukturu⁴² tvořenou úvodní deklarací XML a kořenovým elementem `<style>` obsahujícím vnořené elementy `<info>`, `<locale>`, `<macro>`, `<citation>` a `<bibliography>` (viz výpis 1), kterými je definován příslušný citační styl. V případě závislého stylu obsahuje zdrojový kód kromě deklarace XML v kořenovém elementu `<style>` pouze element `<info>` odkazujícím na závislý styl (viz výše příklad se stylem časopisu Vodohospodářské technicko-ekonomické informace). Na nezávislém stylu ISO 690 author-date jsou v následující části článku představeny jednotlivé vnořené elementy.

Výpis 1 Struktura dokumentu v jazyce CSL

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8"?>
<style xmlns="http://purl.org/net/xbiblio/csl" version="1.0" class="in-text">
  <info>
    ...
  </info>
  <locale>
    ...
  </locale>
  <macro>
    ...
  </macro>
  <citation>
    <sort/>
    <layout/>
  </citation>
  <bibliography>
    <sort/>
    <layout/>
  </bibliography>
</style>
```

4.1 <info>

Prvním elementem je vždy `<info>`, který obsahuje metadata o citačním stylu a jehož struktura je vystavěna na formátu Atom Syndication⁴³. Element `<info>` obsahuje vždy minimálně elementy:

`<title>` – název stylu, který je zobrazen uživateli,

`<id>` – obsahuje Uniform Resource Identifier (URI)⁴⁴ specifikující citační styl a případně i jeho jazykovou verzi,

⁴² ZELLE, Rintze M. *Citation Style Language 1.0.1: Language Specification 2012-09-03* [online]. B.m., 2012 [vid. 3. dubna 2013]. Dostupné z: <http://citationstyles.org/downloads/specification.html>

⁴³ THE INTERNET SOCIETY. *RFC 4287 - The Atom Syndication Format* [online]. B.m.: IETF, 2005 [vid. 21. dubna 2013]. Dostupné z: <http://tools.ietf.org/html/rfc4287>

`<updated>` – datum a čas poslední aktualizace zdrojového kódu,
`<link>` – povinný pouze u závislých stylů kvůli adrese URI rodičovského stylu (ve výpisu 2 je tento element uveden dvakrát kvůli sdělení, že se jedná o nezávislý styl (self) a že tento zdrojový kód vznikl úpravou anglické verze zdrojového kódu (templáře).

Nepovinnými elementy jsou `<title-short>` pro zkrácený název stylu, `<author>` a `<contributor>` pro uvedení autora či přispěvatele šablony, `<category>` pro kategorii stylu (např. že se jedná o metodu autor-date, že je styl užíván v určitém vědním oboru apod.), `<link>` pro adresu URL s dokumentací stylu, `<issn><eissn><issnl>` pro ISSN časopisu, pro který byl styl vytvořen, `<published>` pro datum vytvoření nebo zveřejnění stylu, `<rights>` pro uvedení licence, pod níž byl styl zpřístupněn či `<summary>` pro krátký popis stylu.

Výpis 2 Element `<info>` pro ČSN ISO 690 author-date

```
<info>
  <title>ISO-690 (author-date, Czech)</title>
  <id>http://www.zotero.org/styles/iso690-author-date-cs</id>
  <link href="http://www.zotero.org/styles/iso690-author-date-cs" rel="self"/>
  <link href="http://www.zotero.org/styles/iso690-author-date-en" rel="template"/>
  <author>
    <name>Jiří Kratochvíl</name>
    <email>kratec@ukb.muni.cz</email>
  </author>
  <author>
    <name>Libor Ansorge</name>
    <email>libor_ansorge@vuv.cz</email>
  </author>
  <category citation-format="author-date"/>
  <category field="generic-base"/>
  <summary>Style based on ČSN ISO 690:2011</summary>
  <updated>2013-03-21T00:06:08+00:00</updated>
  <rights license="http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/">This work is
  licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 License</rights>
</info>
```

⁴⁴ THE INTERNET SOCIETY. *RFC 3986 - Uniform Resource Identifier (URI): Generic Syntax* [online]. B.m.: IETF, 2005 [vid. 21. dubna 2013]. Dostupné z: <http://tools.ietf.org/html/rfc3986>

Výpis 3 Kód šablony závislého stylu odkazující na ČSN ISO 690 author-date

```

<?xml version="1.0" encoding="utf-8"?>
<style xmlns="http://purl.org/net/xbiblio/csl" version="1.0" default-locale="cs-CZ">
  <info>
    <title>Vodohospodářské technicko-ekonomické informace (author-date, Czech)</title>
    <title-short>VTEI</title-short>
    <id>http://www.zotero.org/styles/vodohospodarske-technicko-ekonomicke-
informace</id>
    <link href="http://www.zotero.org/styles/vodohospodarske-technicko-ekonomicke-
informace" rel="self"/>
    <link href="http://www.zotero.org/styles/iso690-author-date-cs" rel="independent-
parent"/>
    <link href="http://www.vuv.cz/index.php?id=1425" rel="documentation"/>
  <author>
    <name>Libor Ansoerge</name>
    <email>libor_ansorge@vuv.cz</email>
  </author>
  <category citation-format="author-date"/>
  <category field="engineering"/>
  <issn>0322-8916</issn>
  <eissn>1805-6555</eissn>
  <summary>Style based on ČSN ISO 690:2011</summary>
  <updated>2013-04-24T22:21:53+00:00</updated>
  <rights license="http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/">This work is
licensed under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 License</rights>
</info>
</style>

```

4.2 <locale>

Element <locale> patří mezi nepovinné elementy. Pokud je v elementu <style> pomocí atributu default-locale="xx-XX" definováno příslušné jazykové a místní nastavení, tak se při interpretaci CSL souboru přebírá z příslušného lokalizačního souboru "locales-xx-XX.xml" (viz výpis 4). Zdrojové kódy lokalizačních souborů jsou rovněž hostovány na portále GitHub⁴⁵. Další možností je namísto odkazování na lokalizační soubor definovat potřebné údaje pomocí elementu <terms>, v němž lze nastavit i formáty data a chování interpunkčních znamének (viz výpis 5 s původním nastavením šablony ISO 690, lokalizační soubor locale-cs-CZ.xml je se šablonou ISO 690 harmonizován, takže v šabloně pro styl ISO 690 není potřeba <locale> používat).

⁴⁵ GITHUB. Citation-style-language / locales. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/locales>

Výpis 4 Příklad elementu `<style>` s definováním češtiny a českého prostředí

```
<style xmlns="http://purl.org/net/xbiblio/csl" class="in-text" version="1.0" default-locale="cs-CZ">
```

Výpis 5 Příklad elementu `<locale>` s definicí několika termínů a data

```
<locale>
  <terms>
    <term name="anonymous">Anon.</term>
    <term name="no date">b.r.</term>
    <term name="accessed">vid.</term>
    <term name="retrieved">Dostupné</term>
    <term name="from">z</term>
    <term name="page" form="short">
      <single>s.</single>
      <multiple>s.</multiple>
    </term>
  </terms>
  <date form="text">
    <date-part name="day" suffix="."/ >
    <date-part name="month" suffix=" " >
    <date-part name="year"/>
  </date>
  <date form="numeric">
    <date-part name="day" suffix="." range-delimiter="-"/>
    <date-part name="month" form="numeric" suffix="." range-delimiter="-"/>
    <date-part name="year"/>
  </date>
</locale>
```

4.3 <macro>

Pomocí maker je možno vytvářet složitá třídící a formátovací pravidla. Zdrojový kód stylu může obsahovat jedno nebo více maker, která jsou definována elementem `<macro>` a z nichž každé musí obsahovat jméno, kterým je voláno, a alespoň jeden vykreslovací element. Blíže jsou vykreslovací elementy představeny dále v textu, zde jen jako ilustrační příklad lze uvést makro definující způsob řazení údajů o jménech a příjmeních editorů včetně interpunkce (viz výpis 6). V tomto případě makro *editor* obsahuje elementy definující uvádění údajů o autorech v pořadí, v jakém jsou uvedeny v údajích o publikaci (*name-as-sort-order*), jejich oddělování interpunkcí (*sort-separator* a *delimiter*) a pořadí jména a příjmení, které má být navíc psáno verzálkami (*name-part name a text-case*). Tímto způsobem byla pro styl ISO 690 definována makra určující podobu jednotlivých údajů v bibliografických citacích. V některých případech, jako tomu bylo i u údaje o editorovi, bylo nutné vytvořit dvě makra pro tentýž údaj, aby se zobrazoval rozdílně v různých situacích. Například

ve zmíněném případě s editorem se jedná o to, že podle ISO 690⁴⁶ se v bibliografické citaci sborníku jako celého díla bez autora a pouze se jménem editora (popř. jmény editorů) uvádí první editor ve tvaru PŘÍJMENÍ, Jméno, zatímco ostatní editoři ve tvaru Jméno PŘÍJMENÍ. Jedná-li se však o bibliografickou citaci příspěvku ve sborníku, jsou údaje o všech editorech uvedeny po předložce *In:* ve tvaru Jméno PŘÍJMENÍ⁴⁷. V šabloně je toto řešeno makry *editor* a *editor2*, z nichž makro *editor* definuje variantu pro bibliografickou citaci sborníku jako celku, zatímco makro *editor2* definuje variantu pro bibliografickou citaci příspěvku ve sborníku (viz výpis 6).

Výpis 6 Příklad makra definujícího řazení údajů o autorech

```
<macro name="editor">
  <names variable="editor">
    <name and="text" name-as-sort-order="first" sort-separator=", " delimiter=", "
delimiter-precedes-last="never">
      <name-part name="given"/>
      <name-part name="family" text-case="uppercase"/>
    </name>
    <label prefix=", " form="short" suffix="."/>
  </names>
</macro>
<macro name="editor2">
  <names variable="editor">
    <name and="text" delimiter=", " delimiter-precedes-last="never">
      <name-part name="given"/>
      <name-part name="family" text-case="uppercase"/>
    </name>
    <label prefix=", " form="short" suffix="."/>
  </names>
</macro>
```

Jako další příklad užití makra lze uvést ukázkou kódu definující způsob vypsání roku vydání pro ISO 690 citační metodu author-date (viz výpis 7). V něm je nejdříve ověřeno, není-li v příslušném údaji o publikaci v citačním manažeru vyplněno přibližné datum vydání (*is-uncertain-date*), aby v případě jeho uvedení byl v bibliografické citaci vypsán před rokem lokalizovaný termín *circa*. Jak je uvedeno v závěru tohoto článku, jedná se však aktuálně o nerealizovatelnou situaci, protože Zotero neobsahuje možnost označení neurčitosti data. Jestliže přibližné datum není uvedeno, protože je řádné datum vydání známo a v příslušném údaji o publikaci uvedeno, vypíše se letopočet (*date-part name*). Pakliže by ani jedno z dat vydání nebylo uvedeno, vypíše se lokalizovaný termín (*term*) *no date* převzatý z lokalizačního souboru nebo definovaný elementem *<locale>*. V případě češtiny je v lokalizačním souboru pro lokalizovaný termín *no date* definována zkratka *b.r.* (bez roku), která se zobrazí ve výsledné bibliografické citaci.

⁴⁶ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, březen 2011, s. 34.

⁴⁷ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, březen 2011, s. 34.

Výpis 7 Příklad makra definujícího vypsání roku vydání

```

<macro name="year-date">
  <choose>
    <if variable="issued">
      <choose>
        <if is-uncertain-date="issued">
          <text term="circa" form="short" suffix=" " />
        </if>
      </choose>
      <date variable="issued">
        <date-part name="year" form="long"/>
      </date>
    </if>
    <else>
      <text term="no date"/>
    </else>
  </choose>
</macro>

```

Vzhledem k důležitosti maker je vhodné uvést ještě jeden příklad, a to nastavení vypsání údaje o vydání (viz výpis 8). Nejdříve proběhne kontrola obsahu pole vydání (*if is-numeric="edition"*), je-li v něm pouze číselný údaj. Při kladné odezvě se číselný údaj vypíše jako pořadová číslovka (*number variable="edition" form="ordinal"/*), k níž se připojí lokalizovaný termín *edition*, ve zkrácené podobě který je v lokalizačním souboru definován zkratkou *vyd.*, takže ve výsledku se v bibliografické citaci zobrazí např. 3. vyd. Pakliže je v záznamu uveden text (např. v záznamu je uvedeno 3rd ed.), je do výsledné bibliografické citace vypsán obsah pole bez jakékoliv úpravy.

Výpis 8 Příklad makra definujícího vypsání roku vydání

```

<macro name="edition">
  <choose>
    <if is-numeric="edition">
      <number variable="edition" form="ordinal"/>
      <label variable="edition" form="short" prefix=" " />
    </if>
    <else>
      <text variable="edition"/>
    </else>
  </choose>
</macro>

```

Další úlohou maker je udržet elementy *<citation>* a *<bibliography>* stručné a přehledné.

4.4 <citation>

Element <citation> upravuje podobu citací v textu. Ve výpisu 9 je ukázka kódu stylu ISO 690 metody author-date, která definuje, že citace je tvořena příjmením autora (makro *author-citation*) a rokem vydání (makro *year-date*) uzavřenými do kulatých závorek (*prefix* a *suffix*), např. (Novák, 2000). Při citování více zdrojů jsou údaje o autorech a datech vydání odděleny středníkem, např. (Novák, 2000; Procházka, 2001). V případě citování zdroje s max. třemi autory budou zobrazeni všichni (*et-al-min="3"*), u díla s více jak třemi autory se v citaci zobrazí pouze příjmení prvního se zkratkou „et al.“ (*et-al-use-first="1"*). Při citování více děl téhož autora vydaných ve stejném roce se k roku vydání přidávají znaky a, b, c atd. (*disambiguate-add-year-suffix*). Pomocí proměnné *locator* lze specifikovat citovanou část zdroje (např. konkrétní citovanou stranu, kapitolu, paragraf apod.).

Výpis 9 Příklad elementu <citation>

```
<citation    disambiguate-add-year-suffix="true"    disambiguate-add-names="true"
collapse="year" year-suffix-delimiter="," after-collapse-delimiter=";" et-al-min="3" et-
al-use-first="1">
  <layout prefix="(" suffix=")" delimiter=";" >
    <group delimiter="," >
      <group delimiter=" " >
        <text macro="author-citation"/>
        <text macro="year-date"/>
      </group>
    <group delimiter=" " >
      <label variable="locator" form="short"/>
      <text variable="locator"/>
    </group>
  </group>
</layout>
</citation>
```

4.5 <bibliography>

Element <bibliography> definuje podobu bibliografických citací a jejich řazení v soupise literatury.

4.5.1 Řazení bibliografických citací v soupise literatury

Pro nastavení způsobu řazení lze využít element <sort>, který by měl být uveden ještě před elementem <layout>. Element <sort> musí obsahovat vnořený element <key> definující prvky, podle kterých budou záznamy v bibliografické citaci seřazeny. Atributem elementu <key> jsou buď proměnné, nebo makra. Pokud není element <sort> použit, jsou bibliografické citace v soupise literatury řazený v pořadí, v jakém jsou v dokumentu použity. V případě ISO 690 author-date (viz výpis 9) element <sort> nastavuje řazení bibliografických citací podle tří údajů, kterými jsou údaje o autorech (makro *responsability*), roce vydání (makro *year-date*) a názvu příspěvku/dokumentu (makro *title*).

Výpis 10 Příklad elementu <sort>

```

<bibliography entry-spacing="1" line-spacing="1">
  <sort>
    <key macro="responsability"/>
    <key macro="year-date"/>
    <key macro="title"/>
  </sort>

```

4.5.2 Definice vzhledu - vykreslovací elementy

<layout> je povinným vnořeným elementem definujícím samotné zobrazení citace, respektive bibliografické citace. Zahrnuje další vnořené vykreslovací elementy (<text>, <date>, <number>, <names>, <label>, <group> a <choose>), jimiž nastavuje formát citace i bibliografické citace podle příslušného citačního stylu. Součástí těchto vykreslovacích elementů jsou proměnné (*variables*), kterých je v současné verzi CSL 1.0.1 celkem 72 (45 tzv. standardních proměnných, 8 číselných, 6 datových a 13 jmenných). Jednotlivé aplikace (Zotero, Mendeley aj.) používající jazyk CSL přiřazují (mapují) vlastní datové struktury k těmto proměnným. Například datová položka manažeru Zotero *Date* (datum publikování) je mapována v jazyce CSL do proměnné *issued*. Obecně platí, že mapování datových struktur může mít podobu vazeb 1:N. Například do proměnné *container-title* jsou pro různé typy dokumentů namapovány rozdílné datové položky: pro kapitolu v knize název knihy (*bookTitle*), pro příspěvek do konference název sborníku (*proceedingsTitle*), pro článek název periodika (*Publication*), pro rozhlasové a televizní vysílání název pořadu (*programTitle*) apod.

Nastavení proměnných je pak přímo spojeno s jednotlivými vykreslovacími elementy, které ve vzájemných specifických vztazích utvářejí bloky zdrojového kódu definující podobu citací a bibliografických citací pro konkrétní typ jednoho nebo i více dokumentů. Například v případě bibliografické citace časopiseckého článku vytvořené podle ISO 690 *author-date* příslušná část zdrojového kódu (viz výpis 11) obsahuje elementy určující, ze kterých údajů o publikaci v citačním manažeru se má jejich obsah zobrazit ve výsledné bibliografické citaci. Tomuto bloku předcházejí nastavení *maker*, např. že název sborníku (*title*) se má zobrazit jako text psaný kurzívou či řazení údajů o autorech, roce vydání a názvu (viz výpisy 6 a 7). Vzhledem k totožné struktuře bibliografické citace článku s ostatními periodiky (článek v magazínu, novinový článek), jsou v elementu <else-if> tyto typy dokumentů vyjmenovány a není nutné pro každý z nich vytvářet vlastní blok kódu.

V současnosti jazyk CSL rozlišuje 35 typů dokumentů, ke kterým lze v elementu <bibliography> a v případě potřeby i v elementu <citation> pomocí vykreslovacích elementů a *maker* individuálně definovat strukturu a způsob zobrazení záznamu. Citační manažer Zotero, pro který vznikaly české varianty stylu ISO 690, rozlišuje sice 34 typů dokumentů, z nichž ale namapuje (tj. přiřadí/propojí) jen 26 typů⁴⁸.

⁴⁸ GITHUB. Aurimasv / z2csl. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 5. května 2013]. Dostupné z: <https://github.com/aurimasv/z2csl/blob/master/typeMap.xml>

Výpis 11 Příklad bloku zdrojového kódu pro periodika

```

<else-if type="article-journal article-magazine article-newspaper" match="any">
  <group delimiter=". " suffix=". ">
    <group delimiter=", ">
      <!-- Author(s) -->
      <text macro="responsability"/>
      <!-- Citation Year -->
      <text macro="year-date"/>
    </group>
    <text macro="title"/>
    <text macro="edition"/>
  <group delimiter=" ">
    <group delimiter=", ">
      <text macro="publisher-info"/>
      <text macro="date-detail"/>
      <text macro="issue"/>
    </group>
    <text macro="accessed"/>
  </group>
  <text macro="issn"/>
</group>
<text macro="url"/>
</else-if>

```

Samotné vykreslovací elementy utvářející `<layout>` plní tyto funkce:

`<text>` slouží k vypsání hodnoty atributu elementu. Jako atributy elementu `<text>` je možno použít *variable*, *macro*, *term* a *value*, kdy argumentem atributu *variable* musí být některá ze 45 standardních proměnných⁴⁹, argumentem atributu *term* může být jeden z 90 definovaných termínů (*term*) a argumentem atributu *macro* musí být jméno makra definovaného pomocí elementu `<macro>`.

`<date>` slouží k vypsání datové proměnné definované pomocí atributu *variable*. Vnořené elementy `<date-part>` pak upravují, jak budou jednotlivé části data vypsány. V současné verzi jazyka CSL nejsou implementovány proměnné pro časové hodnoty, což působí problémy např. při tvorbě bibliografické citace elektronické komunikace (podle ISO 690 se má uvádět datum i čas obdržení e-mailu⁵⁰, ale v příslušném poli záznamu v Zotero lze vložit pouze datum).

`<number>` slouží k vypsání číselné proměnné definované atributem *variable*. Číselné proměnné jsou podmnožinou standardních proměnných a mohou být vypisovány jak prostřednictvím `<number>`, tak prostřednictvím `<text>`. V případě použití `<number>` však mohou být čísla formátována pomocí atributu *form*, který může mít hodnotu *numeric* (1, 2, 3), *ordinal* (1., 2., 3.), *long-ordinal* (první, druhý, třetí) a *roman* (i, ii, iii).

⁴⁹ ZELLE, Rintze M. *Citation Style Language 1.0.1: Language Specification 2012-09-03* [online]. B.m., 2012 [vid. 3. dubna 2013]. Dostupné z: <http://citationstyles.org/downloads/specification.html>

⁵⁰ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, březen 2011, s. 22, 36

`<names>` slouží k vypsání jmenné proměnné definované atributem *variable*. Jazyk CSL obsahuje širokou škálu nástrojů pro práci se jmennými proměnnými, jako jsou řazení, psaní iniciál, změna velikosti písma, přidání zkratky „et al.“ apod.⁵¹

`<label>` slouží k vypsání hodnoty atributu *variable*, jehož argumentem musí být buď *locator*, *page*, nebo některá z číselných proměnných. Přitom k vypsání dojde pouze v případě, že zvolený atribut není prázdný. Formát může být opět upraven pomocí atributu *form*, který může nabývat hodnoty *long* (strana/strany), *short* (např. s) nebo *symbol* (např. §/§§). Použití tvarů pro množné číslo lze nastavit pomocí atributu *plural*, který může nabývat hodnot *contextual*, *always* a *never*.

`<group>` musí vždy obsahovat jeden nebo více vnořených jiných vykreslovacích elementů (mimo element `<layout>`). Obdobně jako v případě elementu `<layout>` může nastavovat vlastnosti formátování nebo obsahovat další formátovací prvky (viz výpis 11 znázorňující využití `<group>` pro definování oddělovačů mezi jednotlivými prvky citace).

`<choose>` se používá pro podmíněné vykreslování a musí opět obsahovat jeden nebo více vnořených ostatních zde zmiňovaných vykreslovacích elementů. Podmínka se definuje pomocí elementů `<if>` a případně `<else-if>`, přičemž pro případ, že není splněna podmínka, slouží element `<else>`. Podmínku lze definovat pomocí atributů *variable*, *type*, *locator*, *position*, *is-numeric*, *is-uncertain-date* a *disambiguate* (viz výpis 12 s příkladem kódu pro vypsání autora, editora, překladatele případně termínu „*anonymmous*“ v závislosti na tom, která proměnná *variable* nemá prázdnou hodnotu).

Výpis 12 Příklad použití elementu `<choose>`

```
<choose>
<if variable="author editor translator" match="any">
  <choose>
    <if variable="author">
      <text macro="author"/>
    </if>
    <else-if variable="editor">
      <text macro="editor"/>
    </else-if>
    <else>
      <text macro="translator"/>
    </else>
  </choose>
</if>
<else>
  <text term="anonymous" text-case="uppercase"/>
</else>
</choose>
```

⁵¹ ZELLE, Rintze M. Citation Style Language 1.0.1: Language Specification 2012-09-03 [online]. B.m., 2012 [vid. 3. dubna 2013]. Dostupné z: <http://citationstyles.org/downloads/specification.html>

CSL obsahuje velké množství možných nastavení a nástrojů pro jednotlivé styly, které se realizují prostřednictvím atributů jednotlivých elementů `<style>`, `<citation>` a `<bibliography>`. Mezi nástroje pro vytváření citací patří:

- vytvoření jednoznačných citací (*disambiguation*), kdy například při citování autorů se shodným příjmením, ale odlišnými jmény, budou tito autoři v citaci rozlišeni přidáním iniciálou jména, např. místo (Novák 2013; Novák 2013) bude (Novák J. 2013; Novák P. 2013),
- slučování citací (*cite grouping*) zajišťuje při citování více zdrojů téhož autora jejich sloučení v citaci, např. namísto (Novák 2000; Procházka 2002; Procházka 2003; Novák 2013) bude vypsáno (Novák 2000, 2013; Procházka 2002, 2003),
- zkracování citací (*cite collapsing*) umožňuje zkrácení citace, kdy například namísto (Novák 2011, Novák 2012, Novák 2013) bude (Novák 2011, 2012, 2013) nebo místo (Procházka 2013a, Procházka 2013b, Procházka 2013c, Procházka 2013e) bude (Procházka 2013a-c,e),
- kontrola existence stejných citací pro styl používající poznámky pod čarou nebo na konci dokumentu (*note distance*), kdy stejná citace se automaticky neuvede, pokud by mezi touto citací a shodnou předchozí citací bylo méně jak X jiných citací.

Mezi nástroje pro vytváření soupisu literatury patří:

- zarovnání a odřádkování (*whitespaceing*),
- sdružování záznamu (*reference grouping*), kdy v bibliografické citaci řazené abecedně jsou opakující se jména nahrazena zástupnými znaky:

Novák, J. Procházka, M., 2013

Novák, J. Svoboda, L., 2013

je nahrazeno:

Novák, J., Procházka, M., 2013

-----, Svoboda, L., 2013

Mezi globální nástroje patří:

- rozdělování jmen s iniciálami (*Hyphenation of Initialized Names*),
- formátování rozsahů *chicago* (321–28), *expanded* (321–328), *minimal* (321–8) nebo *minimal-two* (321–28),
- formátování a práce se jmennými předponami (např. *de*, *von*, *van* aj.).

Mezi další funkce CSL lze zařadit:

- dědičnost nastavení vlastností (např. v nejvyšší úrovni `<group>` se nastaví formát písma bold, načtež tuto vlastnost převezmou všechny vnořené elementy),
- nástroje pro individuální formátování výstupu.

5 Co v současnosti nelze vyřešit

Ačkoliv je CSL silným nástrojem pro tvorbu bibliografických citací, je třeba přiznat, že ve spolupráci s citačním manažerem Zotero nelze využít všechny jeho přednosti. Zotero totiž neumožňuje v některých případech vložit určité údaje do záznamu dokumentu, protože neobsahuje pole pro údaje, které příslušný citační styl vyžaduje. Na obranu aplikace Zotero je však třeba uvést, že tyto problémy souvisí spíše s neobvyklými požadavky citačního stylu. Například norma ISO 690 požaduje jako povinný údaj bibliografické citace časopisu jako celku nebo časopiseckého článku údaj o místě vydání a nakladateli⁵², ačkoliv minimálně oborové citační styly typu ACS, AMA, APA, ASA, CSE, NLM aj., od nichž se odvíjí citování v odborných časopisech, tyto dva údaje nevyžadují. Vzhledem k orientaci aplikace Zotero na jmenované citační styly a pokyny v odborných časopisech je pochopitelné, že v této aplikaci není v editačním okně záznamu časopisu nebo časopiseckého článku pole pro údaj o místě vydání a vydavateli (viz Obrázek 1). Navíc je na místě otázka, jestli vynechání těchto dvou údajů při citování časopisu/časopiseckého článku podle ISO 690 by bylo vážným porušením tohoto citačního stylu (například mezi knihovníky zabývajícími se problematikou citování převládá názor, že vynecháním zmíněných údajů k zásadnímu porušení pokynu nedojde⁵³). Stejná situace může panovat i v případě potřeby uvést čas přijetí elektronické zprávy, odvysílání rozhlasového nebo televizního pořadu apod. jako údaje, který v aplikaci Zotero nelze do žádného pole záznamu uvést. Podobně jako u v úvodu uvedeného místa vydání a vydavatele ale v podstatě všechny vzpomenuté citační styly tento údaj nevyžadují. V ISO 690 je sice v příkladech bibliografických citací elektronických zpráv, rozhlasového nebo televizního vysílání čas uveden, ale explicitně požadavek na tento údaj v pokynu není⁵⁴.

Jako slabina aplikace Zotero se může jevit nízká podpora v definování role původce se sekundární odpovědností za dílo, když u pole, do něhož se vepisuje jméno a příjmení původce lze specifikovat pouze role *autor*, *příspěvatel*, *editor*, *autor revize*, *překladatel*, nikoli však například *ilustrátor* nebo *fotograf*. Nutno ale dodat, že se jedná o údaje, které vzpomenuté citační styly – a tentokrát i včetně ISO 690 – považují za volitelné údaje a tedy jejich neuvedením nevznikne problém s jednoznačnou identifikací citovaného dokumentu. Problematická jsou naopak omezení u datových údajů. Zatímco CSL podporuje uvádění různých variant datací vydání dokumentu (datum copyrightu ve formátu c1990 nebo ©1990, rozsah let typu 1990-2000 či přibližné datum formou cca1990), z pole pro datum vydání v Zotero se takto zadané údaje do bibliografické citace nevygenerují. V horším případě zápis příslušného údaje není podporován ani v Zotero, ani v samotném CSL, jako je tomu například u hudebnin, které nenalézají podporu pro uvádění ISMN (International Standard Music Numbering), nebo v případě vícesvazkových děl, pro jejichž názvy dílů neexistuje samostatné pole a nelze je tak psát jiným typem písma (název kompletu se píše kurzívou, zatímco název konkrétního svazku normálním typem písma, např. *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. Díl 1, A-H).

⁵² *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, březen 2011, s. 31-32.

⁵³ BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011* [online]. Brno, 2011 [vid. 7. května 2013]. Dostupné z: <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>

⁵⁴ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, březen 2011, s. 22, 36-37.

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že by bylo chybou v souvislosti s uvedenými příklady myslet si, že Zotero není ve výsledku vhodným nástrojem k používání. Zotero je naopak univerzální aplikace umožňující vytvořit citace a bibliografické citace, které budou obsahovat obecně používané údaje napříč různými citačními styly. V kontextu různých citačních stylů souvisejí totiž výše uvedené problémy s požadavky na uvádění zcela atypických údajů v bibliografických citacích. Bylo by naivní očekávat, že nějaká aplikace bude někdy schopna svými funkcemi vyhovět všem existujícím citačním stylům. Je třeba si uvědomit, že žádný z uživatelů citačních manažerů nemůže nikdy přenést svou zodpovědnost za správnost bibliografických citací na nějakou aplikaci. Naopak uživatel i při použití citačního manažera je nadále povinen zkontrolovat, zdali se do jím používané aplikace správně stáhly citační údaje z příslušné databáze nebo katalogu a jestli výsledné citace a bibliografické citace skutečně odpovídají pokynům příslušného citačního stylu nebo časopisu. Například v testu vytvoření bibliografické citace časopiseckého článku v souladu s ISO 690 bez jakéhokoliv zásahu (např. doplnění chybějícího údaje) žádný z citačních manažerů (Zotero, EndNote X6, EndNoteWeb, RefWorks a CitacePro) nevytvořil plně odpovídající bibliografickou citaci. Nejblíže správnému výsledku byla aplikace Zotero, které z výše uvedených důvodů si nestáhla a tedy do výsledné bibliografické citace nevložit údaje o místu vydání a vydavateli (detailní popis výsledků testu viz příloha).

The screenshot shows the 'Informace' (Information) tab in the Zotero application. The form contains the following data:

- Typ položky:** Článek v časopise
- Název:** NMR Spectroscopy and Its Value: A Primer
- Autor:** Veerarghavan, Sudha
- Abstrakt:**
- Publikace:** Journal of Chemical Education
- Ročník:** 85
- Číslo:** 4
- Rozsah:** 537-540
- Datum:** 2008
- Série:**
- Název série:**
- Text série:**
- Zkratka časopisu:**
- Jazyk:**
- DOI:**
- ISSN:** 0021-9584
- Krátký název:**
- URL:**
- Přístup:**
- Archiv:**
- Místo v archivu:**
- Katalog knihovny:**
- Signatura:**
- Práva:**
- Extra:**
- Datum přidání:** 16. duben 2013 12:19:21
- Upraveno:** 16. duben 2013 12:19:21

Obrázek 1 – Rozhraní pro editaci záznamu v Zotero (časopisecký článek)

5 Závěr

Přes problémy popsané v předchozí části se v současnosti autoři tohoto článku snaží optimalizovat šablonu CSL pro ISO 690 tak, aby v rámci možností aplikace Zotero vytvářela bibliografické citace maximálně v souladu s uvedeným stylem. Aktuálně jsou ve zdrojovém kódu pro metodu author-date optimalizovány elementy generující bibliografické citace knihy, příspěvku ve sborníku, článku, kvalifikační práce a webové stránky. Vzhledem k tomu, že až na element definující podobu citací v textu, řazení bibliografických citací a pozici roku vydání je se šablonou pro metodu author-date v podstatě totožná i šablona pro metodu číselných citací, je rovněž průběžně optimalizována. V následujícím období si autoři vytyčili za cíl optimalizovat kód pro zobrazování dalších často citovaných dokumentů, jako jsou například rukopis, zvukové a filmové nahrávky, elektronická pošta, mapy, příspěvky v blozích aj.

Jak ukazuje tento článek, jazyk CSL spolu s aplikací Zotero skýtá možnost generovat citace a bibliografické citace pro většinu obvyklých typů dokumentů v souladu s požadavky normy ISO 690. Rovněž skýtá možnost vytvářet nejrůznější varianty stylů, přičemž tento článek by měl pokročilým uživatelům usnadnit prvotní orientaci v jazyce CSL. Vzhledem k absenci citačních stylů pro české časopisy se v oblasti CSL otevírá prostor pro jejich editory, aby se pokusili zajistit vytvoření šablony v CSL podle pokynů jejich časopisu a usnadnili tak práci sobě, ale i dalším autorům. Pro doložení těchto možností se autoři článku rozhodli připravit šablonu CSL pro časopis ProInflow, která je již dostupná v rezipozitáři Zotero⁵⁵, aby budoucí autoři si usnadnili citování v člancích, které pro toto periodikum připravují. Pádňější důkaz o výhodách jazyka CSL a citačního manažeru Zotero snad nemůže být.

Použitá literatura

1. BIERNÁTOVÁ, Olga a Jan SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů: dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011* [online]. Brno, 2011 [vid. 7. května 2013]. Dostupné z: <http://www.citace.com/soubory/csniso690-interpretace.pdf>
2. *CitationStyles.org: The Citation Style Language - open and free citation styles* [online]. [2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://citationstyles.org/>
3. COAR, Jaekea T. a Jeanne P. SEWELL. Zotero: Harnessing the Power of a Personal Bibliographic Manager. *Nurse Educator* [online]. 2010. roč. 35, č. 5, s. 205–207. ISSN 0363-3624. Dostupné z: [doi:10.1097/NNE.ob013e3181ed81e4](https://doi.org/10.1097/NNE.ob013e3181ed81e4)
4. COGHILL, Anne M. a Lorrin R. GARSON, ed. *The ACS style guide: effective communication of scientific information*. 3rd ed. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN 0-8412-3999-1.
5. CORDÓN-GARCÍA, J., H. MARTÍN-RODERO a J. ALONSO-ARÉVALO. Gestores de referencias de última generación: Análisis comparativo de RefWorks, EndNote Web y Zotero. *Profesional de la Información* [online]. 2009, roč. 18, č. 4, s. 445–454. ISSN 1386-6710. Dostupné z: [doi:10.3145/epi.2009.jul.14](https://doi.org/10.3145/epi.2009.jul.14)

⁵⁵ ROY ROSENZWEIG CENTER FOR HISTORY AND NEW MEDIA. *Zotero Style Repository* [online]. [Fairfax: Center for History and New Media at George Mason University, 2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.zotero.org/styles/>

6. CREATIVE COMMONS. *About The Licenses* [online]. Mountain View: Creative Commons, [2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://creativecommons.org/licenses/>
7. [D'ARCUS, Bruce]. *Processing Citations. Darcusblog: geek tools and scholar* [online]. B.m., 2004 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: <http://community.muohio.edu/blogs/darcusb/archives/2004/08/13/processing-citations>
8. ECO, Umberto. *Jak napsat diplomovou práci*. Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-173-7.
9. ELSEVIER LIMITED. Formatting guidelines. *TheLancet.com* [online]. c2013 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.thelancet.com/lancet-information-for-authors/formatting-guidelines>
10. FENNER, Martin. Citation Style Language: An Interview with Rintze Zelle and Ian Mulvany. *Gobbledygook* [online]. [San Francisco]: The Public Library of Science, 2010 [vid. 9. dubna 2013]. Dostupné z: <http://blogs.plos.org/mfenner/2010/09/24/citation-style-language-an-interview-with-rintze-zelle-and-ian-mulvany/>
11. FIRSTOVÁ, Zdeňka. *Nová citační norma ČSN ISO 690:2011 (česká verze ISO 690:2010): Bibliografické citace – podrobný návod, jak citovat literaturu a prameny, s českými příklady* [online]. [Plzeň: Univerzitní knihovna ZČU v Plzni, 2011] [vid. 6. prosince 2012]. Dostupné z: <https://sites.google.com/site/novaiso690/>
12. GITHUB. Aurimasv / z2csl. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 5. května 2013]. Dostupné z: <https://github.com/aurimasv/z2csl/blob/master/typeMap.xml>
13. GITHUB. Citation-style-language / locales. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/locales>
14. GITHUB. Citation-style-language / styles. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/styles>
15. GITHUB. Citation-style-language / styles: Submitting Styles. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, c2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/styles/blob/master/CONTRIBUTING.md>
16. [GUNN, William]. One on one with Bruce D'Arcus, creator of the community-driven Citation Style Language. *Mendeley Blog* [online]. London: Mendeley, 2010 [vid. 4. září 2012]. Dostupné z: <http://blog.mendeley.com/academic-features/one-on-one-with-bruce-darcus-creator-of-the-community-driven-citation-style-language/>
17. *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690 (010197)*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011.
18. INTERNATIONAL COMMITTEE OF MEDICAL JOURNAL EDITORS. Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals. *British medical journal*. 1991, roč. 302, č. 6772, s. 338–341
19. INTERNET SOCIETY. *RFC 3986 - Uniform Resource Identifier (URI): Generic Syntax* [online]. B.m.: IETF, 2005 [vid. 21. dubna 2013]. Dostupné z: <http://tools.ietf.org/html/rfc3986>
20. INTERNET SOCIETY. *RFC 4287 - The Atom Syndication Format* [online]. B.m.: IETF, 2005 [vid. 21. dubna 2013]. Dostupné z: <http://tools.ietf.org/html/rfc4287>

21. KATUŠČÁK, Dušan, Barbora DROBÍKOVÁ a Richard PAPÍK. *Jak psát závěrečné a kvalifikační práce*. 1. české vyd. Nitra: Enigma, 2008. ISBN 978-80-89132-70-6.
22. KRATOCHVÍL, Jiří, Petr SEJK, Věra ELIÁŠOVÁ a Marek STEHLÍK. *Metodika tvorby bibliografických citací* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2011 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://is.muni.cz/elportal/?id=954043>
23. LIPSON, Charles. *Cite Right: A Quick Guide to Citation Styles—MLA, APA, Chicago, the Sciences, Professions, and More*. Chicago: The University of Chicago Press, 2006. ISBN 0-226-48475-0.
24. MENDELEY. Adding new citation styles to Mendeley Desktop. *Mendeley Support Portal* [online]. [San Francisco]: Assistly, [2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://support.mendeley.com/customer/portal/articles/169935-adding-new-citation-styles-to-mendeley-desktop>
25. MEŠKO, Dušan, Dušan KATUŠČÁK a Ján FINDRA. *Akademická příručka*. 1. české upr. vyd. Martin: Osveta, 2006. ISBN 80-8063-219-7.
26. MULDROW, J. a S. YODER. Out of cite! How reference managers are taking research to the next level. *PS - Political Science and Politics* [online]. 2009, roč. 42, č. 1, s. 167–172. ISSN 1049-0965. Dostupné z: [doi:10.1017/S1049096509090337](https://doi.org/10.1017/S1049096509090337)
27. RABINOWITZ, Harold a Suzanne VOGEL, ed. *The Manual of Scientific Style: A Guide for Authors, Editors, and Researchers*. Amsterdam: Elsevier, c2009, s. 264-266.
28. REDAKCE ČASOPISŮ ČESKÁ STOMATOLOGIE A PRAKTICKÉ ZUBNÍ LÉKAŘSTVÍ. Pokyny pro autory a recenzenty: Pokyny pro autory článků zveřejňovaných v časopisech Česká stomatologie a Praktické zubní lékařství. *Česká stomatologie* [online]. 1. leden 2013 [vid. 13. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.prolekare.cz/ceska-stomatologie-pokyny>
29. RIDOUT, Steve. One year later... *CSL Editor Development Blog: Collaboration between Columbia University Libraries and Mendeley* [online]. B.m., 2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://csleditor.wordpress.com/>
30. RITTER, R. M., ed. *The Oxford Style Manual*. Oxford: Oxford University Press, c2003. ISBN 978-0-19-860564-5.
31. ROY ROSENZWEIG CENTER FOR HISTORY AND NEW MEDIA. Editing CSL Styles - Step-by-step Guide. *Zotero* [online]. [Fairfax]: Center for History and New Media at George Mason University, 2013 [vid. 14. dubna 2013]. Dostupné z: https://www.zotero.org/support/dev/citation_styles/style_editing_step-by-step
32. ROY ROSENZWEIG CENTER FOR HISTORY AND NEW MEDIA. Citation Styles. *Zotero* [online]. [Fairfax]: Center for History and New Media at George Mason University, 2013 [vid. 14. dubna 2013]. Dostupné z: https://www.zotero.org/support/dev/citation_styles
33. ROY ROSENZWEIG CENTER FOR HISTORY AND NEW MEDIA. *Zotero Style Repository* [online]. [Fairfax: Center for History and New Media at George Mason University, 2013] [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <http://www.zotero.org/styles/>
34. STYLE MANUAL COMMITTEE, COUNCIL OF SCIENCE EDITORS. *Scientific style and format: the CSE manual for authors, editors, and publishers*. 7. vyd. Reston: Council of Science Editors, 2006. ISBN 0-9779665-0-X.
35. ŠESTÁK, Zdeněk. *Jak psát a přednášet o vědě*. Praha: Academia, c2000. ISBN 80-200-0755-5.

36. UNIVERSITY OF CHICAGO. *The Chicago manual of style*. 15. vyd. Chicago: University of Chicago Press, 2003. ISBN 0-226-10403-6.
37. ZELLE, Rintze M. *Citation Style Language 1.0.1: Language Specification 2012-09-03* [online]. B.m., 2012 [vid. 3. dubna 2013]. Dostupné z: <http://citationstyles.org/downloads/specification.html>
38. ZELLE, Rintze M. Citation-style-language / styles: Validation. *GitHub* [online]. [San Francisco]: GitHub, 2013 [vid. 19. dubna 2013]. Dostupné z: <https://github.com/citation-style-language/styles/wiki/Validation>

Příloha – Srovnání bibliografické citace online časopiseckého článku vytvořené různými citačními manažery

V rámci srovnávací analýzy bylo testováno vytvoření bibliografické citace online článku (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3198533/>) v souladu s ISO 690 author-date v citačních manažerech Zotero, EndNoteWeb, EndNote, RefWorks a generátoru CitacePro na portále Citace.com.

Ručně vytvořená bibliografická citace

AHMED, K. K. Mueen a Bandar E. AL DHUBAIB. 2011. Zotero: A bibliographic assistant to researcher. *Journal of Pharmacology & Pharmacotherapeutics* [online]. [Mumbai: Medknow], roč. 2, č. 4, s. 303–305 ISSN 0976-500X. Dostupné z: doi:10.4103/0976-500X.85940

Komentář: Podle ISO 690 se v bibliografické citaci článku mají uvést i údaje o místu vydání a vydavateli. Tyto údaje nebyly součástí článku a bylo je nutno uvést z externích zdrojů (<http://www.jparmacol.com/> a <http://www.medknow.com/contactus.asp>), a proto jsou uvedeny v hranatých závorkách. V případě bibliografické citace časopiseckého článku se však jedná o údaje, které se obvykle u jiných citačních stylů neuvádějí a lze proto předpokládat, že jejich neuvedením by nedošlo k závažnému porušení normy ISO 690.

Zotero

AHMED, K. K. Mueen a Bandar E. AL DHUBAIB. 2011. Zotero: A bibliographic assistant to researcher. *Journal of Pharmacology & Pharmacotherapeutics* [online]. roč. 2, č. 4, s. 303–305 ISSN 0976-500X. Dostupné z: doi:10.4103/0976-500X.85940

Komentář: Údaje byly staženy z databáze Medline PubMed přímo pomocí ikony v řádku URL internetového prohlížeče. V bibliografické citaci chybějí údaje o místu vydání a vydavateli, protože Zotero nemá v případě časopiseckého článku pro tyto údaje příslušná pole. Jak již bylo uvedeno v předchozím komentáři, neměly by tyto chybějící údaje být závažným porušením normy ISO 690.

EndNote X6

AHMED, K. K. AND B. E. AL DHUBAIB Zotero: A bibliographic assistant to researcher. *J Pharmacol Pharmacother*, Oct 2011, 2(4), 303-305.

Komentář: Údaje byly staženy z databáze Medline PubMed prostřednictvím aplikace EndNote X6. V bibliografické citaci chybí část jména prvního autora (Mueen) a první jméno druhého autora (Banda) je jen formou iniciály. Za údaji o autorech chybí interpunkce. Název časopisu není psán kurzívou a je ve zkrácené podobě, ačkoliv je celý název dostupný (do Zotero se stáhl celý i zkrácený). Údaj o ročníku a čísle je uveden správně, ISO 690 povoluje jak tento zápis, tak i zápis vytvořený manažerem Zotero. Jedná se o elektronickou verzi článku, proto by v bibliografické citaci měly být údaje o typu dokumentu a dostupnosti (buď DOI, nebo webová adresa). Stejně jako u předchozích příkladů i v případě EndNote X6 nejsou součástí bibliografické citace údaje o místu vydání a vydavateli.

EndNoteWeb

AHMED, K. K. AND B. E. AL DHUBAIB Zotero: A bibliographic assistant to researcher. *J Pharmacol Pharmacother*, Oct 2011, 2(4), 303-305.

Komentář: Údaje byly staženy do EndNoteWebu prostřednictvím funkce Online Search. V bibliografické citaci jsem naprosto tytéž chyby, které byly i u bibliografické citace vytvořené v aplikaci EndNote.

RefWorks

AHMED, K.K. and AL DHUBAIB, B.E., 2011. Zotero: A Bibliographic Assistant to Researcher. *Journal of Pharmacology & Pharmacotherapeutics*, Oct, vol. 2, no. 4, pp. 303-305 ISSN 0976-5018. DOI 10.4103/0976-500X.85940; 10.4103/0976-500X.85940.

Komentář: Údaje byly staženy do RefWorks prostřednictvím komponenty RefGrab-It. V údajích o autorech chybí část jména prvního autora(Mueen), zatímco u druhého mělo být jméno Bandar celé, nikoli iniciálou. Údaj o druhém autorovi nemá být invertovaně. Za názvem chybí údaje o místu vydání a vydavateli a vzhledem k citační metodě author-date je nevhodně uvedena osamocená zkratka pro měsíc vydání. Za rozsahem stran chybí interpunkce. Údaj o DOI má být uveden jen jednou. V bibliografické citaci dále chybí údaje typické pro elektronické dokumenty, tj. [online] a datum zobrazení dokumentu.

CitacePro

MUEEN AHMED, KK a BandarE AL DHUBAIB. n. d. Zotero: A bibliographic assistant to researcher. *Journal of Pharmacology and Pharmacotherapeutics* [online]. Roč. 2, č. 4, s. 303- [cit. 2013-04-16]. DOI 10.4103/0976-500X.85940. Dostupné z: <http://www.jpharmacol.com/text.asp?2011/2/4/303/85940>

Komentář: V uživatelském rozhraní po volbě vytvořit novou citaci byly údaje dohledány pomocí DOI, přičemž se nestáhly rok vydání a číslo poslední strany článku. Protože se jedná o elektronický dokument, ručně se musel doplnit údaj s webovou adresou článku. Vzhledem k uvedenému není ve výsledné bibliografické citaci uveden rok vydání a poslední strana článku. Tyto údaje lze samozřejmě upravit ručně, což je pro uživatele méně komfortní. Pokud jde o další chyby v bibliografické citaci, tak se chybně stáhlo jméno druhého autora (BandarE místo Bandar E.), v datu stažení záznamu místo vid. je zkratka cit. (český překlad ISO 690 uvádí v příkladech zkratku vid.⁵⁶, ale připouští i příslušný ekvivalent) a je uveden jak údaj DOI, tak i webová adresa (podle ISO 690 se má psát jen jeden z těchto údajů, přičemž se upřednostňuje DOI⁵⁷).

---

⁵⁶ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690 (010197)*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011, s. 22.

⁵⁷ *Informace a dokumentace - Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů: ČSN ISO 690 (010197)*. 3. vyd. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011, s. 22-23.